

FORM

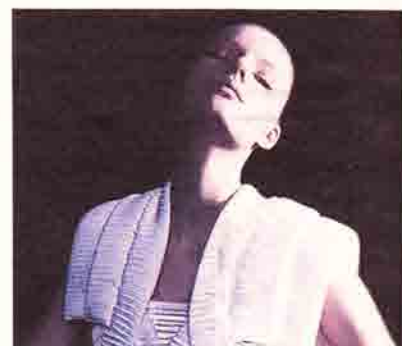

INTERPRESS 0849-02
7388034905908
RETURVECKA 20

IDEALTIDSKRIFTEN FORM! 59 KR 69 NOK NR 2 2010

KVINNAN BAKOM BREGERS CYKELBARNSITS Christina Jonsäter lämnade Konstfack i Stockholm 1970. Hennes examensarbete var en cykelsits i helgjuten plast för barn. Sitsen kom aldrig i produktion men fem år senare gjorde Mr Plast, formgivaren Carl Arne Breger, succé med en idag berömd cykelbarnsits i orange plast. FORM berättar sanningen bakom klassikern. **SID 9**

SANDRA BACKLUND I FRÄMSTA LEDET

Efter bara en handfull år som kläddesigner räknas Sandra Backlund redan till de främsta. **SID 47**

SAMESLÖJD

Häromveckan fick Sverige sin första professor i *duodji*, Gunvor Guttorm. **SID 51**

Ekobyn 15 år

Strax söder om Stockholm ligger Björkhagen, en söderförort som fick rubriker när staden byggde sin första ekoby här 1995. **SID 31**

Åkes värld

Stolar och åter stolar. Har Åke Axelssons envisa produktion av stolar till sist kommit i mål? Finns det rent av en IDEALSTOL? **SID 26**

VART TOG ALLA IDEAL VÄGEN?

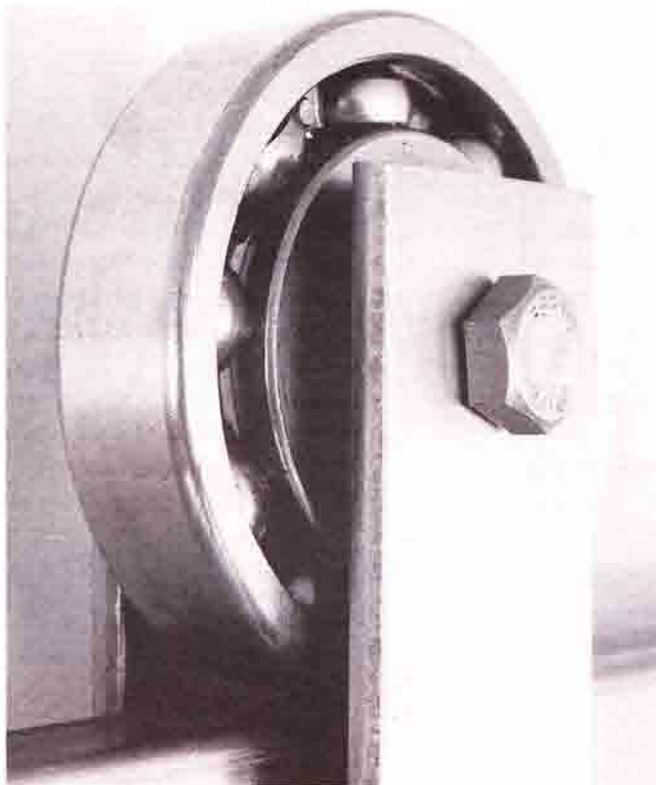
Staffan Bengtsson botaniserar bland modernismens ideal och undrar: vart tog formgivarnas avsikter egentligen vägen? **SID 18**

Enligt amerikanerna sitter Djävulen i detaljerna. Det är i småskruvar, fogar och stygn kvalitetsnivån kommer fram. När det gjordes hemma-hos-reportage hos formgivaren Stefan Andrén i Portland kom alla reaktioner att handla om ett litet beslag som råkat figurera på en av bilderna.

TEXT Lotta Jonson

Hörlurar för brittiska Atomic Floyd med väl genomtänkta detaljer hör till Stefan Andrén's senaste designuppgifter. Andrén har varit inblandad i både produkt- och varumärkesplanering samt produkt- och förpackningsdesign sedan företagets start. Lurarna finns i Apples butiker i både Europa och Asien sedan 2009.

I USA finns egentligen inte många typer av skjutdörrsbeslag att välja mellan. Bara Vilda västern-stuk eller dyra tyska, mer moderna. Samt numera Krown Labs, design Stefan Andrén, som är formmässigt enkla, råa.

INTRESSET FÖR VARUMÄRKEN falnar. Folk är inte längre lika trogna sina favoriter som för några år sedan. Den designmedvetne hoppar mellan märkena och tittar hellre på andra saker. Förhoppningsvis andra mer betydelsefulla detaljer. Det är ju detaljerna som skapar helheten och det är i detaljerna som kvaliteten avslöjas. Stygnen på knappar och fällor kan berätta. Liksom skruvar och beslag. Eller hur stolsbenet fogats ihop med sitsen.

Enligt NE är en detalj en »mindre, avgränsad del av något«. Ordet har alltså en vid betydelse. Detaljens storlek i sig betyder egentligen ingenting utan detaljen står helt i proportion till föremålet som helhet. Avgränsningens karaktär är också av mindre vikt. Sett ur i ett (design) historiskt perspektiv har generellt antalet detaljer hos föremål minskat. Målet inom all industritillverkning var redan från början att reducera antalet komponenter. Ju fler delar desto mer komplicerat, dyrare och exklusivare. Från mitten av 1950-talet och framåt kom plastmaterialen att

förändra tillverkningsindustrin totalt. När till och med ganska komplicerade föremål kunde gjutas som en helhet istället för att nödvändigtvis bestå av flera delar förändrades detaljens karaktär – från att ha varit en autonom enhet att bli bestå av något mer imaginärt, kanske en krökning på ytan. Eller något betydligt mer påtagligt: en färgdekor till exempel. Mönster på enkla plastprylar kan för övrigt både vara en detalj i sig men också finnas där för att dölja en annan, icke önskvärd dito.

Det finns branscher, bilindustrin till exempel, som värnat om vissa detaljer. De har gjort detaljerna imageskapande med tydlig uppgift att definiera och ladda helheten. Den njurformade grillen i fronten på en BMW är själva autografen – detaljen som avslöjar allt. Dörrhandtaget på en Saab har haft samma betydelse. Mycket av designarbetet inom fordonsindustrin handlar om att vidareutveckla detaljer, göra om precis så mycket att omvärlden både upplever ett tryggt igenkännande och känner nyhetens behag.

Stefan Andrén, svensk designer, utbildad

och bosatt i USA, är lite av en detaljernas mästare. Under några år var han en av de designansvariga på Motorolas europeiska designkontor i Milano och därefter Design Director på Nikes TechLab grupp. Där var han med och skapade Nikeplus, företagets satsning på teknik i samarbete med Apple. Han ritade även en rad olika produkter, bland annat klockor.

– Jag gillar detaljerna, att jobba smått och har inget emot produkttyper som har en hel del restriktioner ur geometrisk synvinkel. Att till exempel formge en stor takkrona innebär en stor formmässig frihet. Den friheten minskar så klart när man gnetar med småskaliga kompakta armbandsur. Då blir det proportioner och delningslinjer som tar över. Men designuppgiften behöver inte vara roligare om det handlar om spretig geometri. Att ge de sammantagna detaljerna en enhetlig form blir i stället den utmaning jag behöver, menar Stefan Andrén.

God design handlar ofta om detaljernas kvalitet, understryker Stefan Andrén.

Ju enklare och mer ikoniskt ett objekt är desto större betydelse har de få detaljer som då finns. Med detaljer menar han också ytbehandling och materialval. För honom är det »high performance« som gäller. Det vill säga äkta material, inget fejk.

– Hur man tacklar de återkommande detaljerna i en produktlinje och får alltsammans att spela ihop både funktionsmässigt och estetiskt hör till det mest intressanta designproblemen. När jag var yngre betydde formen mer för mig. Numera känns det som att den ger sig själv om man fokuserar på användarvänlighet medan det är i detaljlösningen som en produkt får sin karaktär. »The devil is in the details« som man säger här i USA.

Kanske var det med det argumentet som André lyckades övertala Nike att få i uppdrag att göra något åt väskgruppens totala sortiment av produktbeslag. Beslagen köptes upp från existerande produktkataloger lite på måfå, vilket gjorde det svårare att få väskorna att hänga ihop designmässigt, men också att samma beslag användes på andra väsktillverkares produkter. Många av dessa existerande detaljer var klumpiga utan att vara stryktåliga och deras funktion

var inte alltid optimal.

– Först och främst skulle de nya beslagen vara »unmistakable Nike«; något som inte är så lättdefinierat.

Grundläggande krav var också: Funktionen först, det estetiska får aldrig styra. Designen skulle vara tidlös men distinkt. Avsikten var att beslagen skulle fungera ihop med väskor som designas under flera års tid. Låsen fick inte vara för tunga, de skulle vara hållbara, tåla vatten och vara möjliga att använda även om man hade handskar på sig. Dessutom är budgeten alltid tajt hos Nike.

– Resultatet blev i slutändan en uppsättning på runt 100 nya produkter som helt ersätter alla andra beslag som använts hittills. Designlösningen är flexibel nog att funka på beslag av olika typer, material och prisklasser. Nu kan allt lira ihop estetiskt. På alla nivåer, enligt André.

Mer eller mindre genom en slump fick en annan detalj stor betydelse för Stefan André. För ett par år sedan gjorde tidskriften Dwell ett hemma hos reportage i det lilla hus han låtit bygga åt sig i Portland. (Där bor han fortfarande; fastighetskrisen har delvis tvingat honom kvar för han

längtar tillbaka till Sverige emellanåt.) Efter publiceringen började det droppa in mejl. De flesta förfrågningarna handlade om en detalj: ett skjutdörrsbeslag. När önskemålen var tillräckligt många vågade han låta tillverka beslagen i större skala. Detaljen blev en huvudsak.

Kanske krävs det ett speciellt öga för att se detaljer. Fast mest handlar det förmodligen om att ta sig tid, tid att låta blicken stanna kvar några sekunder extra vid föremål man tittar på. Så att hjärnan får en chans att reflektera.

I vardagens jäkt skannar vi ofta regelbundet av omgivningen utan att fokusera någonstans. Det är möjligt att det har fler och större konsekvenser än vi anar. Först när klädesplagget väl sitter på kroppen, muggen hamnat på köksbordet, fåtöljen i vardagsrummet eller klockan på armen gör sig de klumpiga, dåligt fastsatta eller ogenomtänkta detaljerna påminna och börjar skava. Många prylar skulle bli kvar på butikshyllorna om vi tittade på detaljerna. I det långa loppet skulle det säkerligen fungera kvalitetshöjande.

Alltså: Kolla in petitesseerna. Och bli mer nöjd med helheten. *

LUNDS UNIVERSITET INDUSTRIDESIGNSKOLAN KONSTNÄRLIG KANDIDATUTBILDNING

Sista ansökningsdag 15 april
www.industrialdesign.lth.se

LUNDS UNIVERSITET